

ԳԵՆՍԱԳՐԱԿԱՆ

ԱՌԱՔԵԼ Վ. ՇՈՌՈՒԹՅԻ, ԲՈՊԻԿ

ՈՐԲԵՊ. ԵՐԵՂԱՅԻՆ ԳԵՂԵԹԻՆ (1613—1680)

Սոյն Արքեպիսկոպոսի մասին մանրամասն տեղեկութիւններ կը պահանջէր Սա. Ռոշքա իր Ժամանակագրութեան մէջ կը գրէ. «1682. Առաքել Վ. Եպս.ն Երեւակայ գաւառին, այր սրբալիւն, անինչ, եւ հաշակաւոր քարոզատու, որ բոկոտամբ շրջելով ի քարոզութեան, ընդհինի կոչեցաւ, եւ վասն անընչութեան, զի զոր ինչ տային նմա պարգեւ, որպէս սովոր են աննել Հայք, աղքատաց բաշխէր, աննալծալ վարդապետ անուանեցաւ, Սա ի Յակոբայ Կաթողիկոսէն երկիցս առաքեցաւ ի Հոռոմ վասն հաստատելոյ զմիաբանութիւն, ուր եւ վճարէ զինան իւր, եւ իւր սուրբ թաղը յեկեղեցւոյ Հայոց Սուրբ Մարիամնու Եգիպտացոյն, որ եւ այժմ պատուի յուխաւորաց»:

Նոյնպէս Վարդան Արքեպ. Երեւակ. Երեւանն († Երեւան, 1715) իր «Թուղթ քաջալերական», գրութեան մէջ կը յիշէ. «Առաքել Վ. Բոպիկ անուանեցեալ, Եպիսկոպոս Երեւակ գաւառին, ոչ միայն գրեաց, այլ եւ բազմիցս դիմաց ի Հոռոմ եւ անդէն զինան զբաւեաց», Հ. Ալեքս. շալ-Վենեա. էջ 342, կը յիշէ զինքն 1661—62 վախճանելու ի Հոռոմ:

Բայց աւելի ընդարձակ եւ ճիշդ տեղեկութիւններ կու տայ անոր մասին իր իսկ առաքանագիրն, որ կը գտնուի Հոռոմ, Ս. Մարիամ Եգիպտացի եկեղեցին Տապանապիրը հայերէն եւ լատիններէն է. իմ ձեռքս կայ միայն հայերէն տապանագրոյն օրինակը՝

«ԹԵՆԵՆԱՅԻՔ ԶԵՆՈՐՈՐԹԻ ԲՈՊԻԿ ԱՌԱՔԵԼ ՎԱՐԴԱՊԵՏԻ ՈՐ ՆԱՆ ԶԵՆՈՐԵՐԵՆԱԿԱՆ ԵՊՍ. ՔՐԷՂՏՈՒ ԵՒ Ի ԹՎԻՆ ՌՈՒԹՔ ԳԻՆԵՆԱԿԱՆ (գաւառեալ) Ի ՀՈՐՈՄ ԶԷԼԻՏԻՆ (ԿՏԱՆԱՆ) ՈՒՂԷ. ԵՂԵՒ ԵՅՏՈՅ ԱՐԲԵՊ. ՆԱՆԶԱՎԱՆՈՅ ԵՒ ԱՌԱՔԱՆՈՐԴ ՎՆՈՅ (ՎՆԱՆ) ԵՒ ՎԻՆԱՎԻՆ ԵՐԵՂԱՅԻՆ (ԵՐԵՂԱՅԻՆ) ՍՐԵ ԿՐՊԵՏԻ. ԻՍԿ Ի ԹՎԻՆ ՌՈՒԹՔ ԳՆԱՐԶԵՆԱԿԱՆ ԱՌԱՔԵՏԱՆԱՆ ԵՅՍԻ Ի ՏՆԷ ԵՆԱԿՈՐԱՅ ԶՂԵՑ (Իմա Զուղայեցոյ) ԿԹՂԿԱՆԻ ՌՂՂՂՈՒԹԻ ՎՍ ԸՆԴՀ. ՄԻԱՐԱՆՈՒԹԻ ՀԱՅՈՅ ԱՅՐԻՆ. ԶՎԻՇԵՍ ԵՒ ԶՀԱՆԱՆԱՆԱՆ ԿՐԵՑ ԲԱՅՈՒՄՍ. ԳՈՒՈՎ ԱՄՍՈՅ ԿԷ ԼԻ ԱՐԻՆԱՄԻՐԻՔ ԵՒ ԱՇԽԱՆԱՆԱՆՈՒԹԻ ՀԱՆԳԵՆԱՆ Ի ՔՍ ՆԱՆՈՐԻ Զ ՕԳՈՍՏ. ՌՈՑ ԵՒ ՀԱՅՈՅ ՌԵԹԻ»:

Սոյն հայ եւ յաջորդող լատին արձանագրութեան մէջտեղը կայ անոր բոլորաձեւ կնիքը, որուն շուրջ կը կարդացուի՝

ՅԻ ՔԻ ԾՈՒ ԱՌԱՔԵԼ ՎՐԴԱՊԵՏ ԵՊՍ. Ս. ԿԱՐԱՊԵՏԻ ՌՂԷ (= 1648): Իսկ բոլորակն մէջտեղը «ԲՈՊԻԿ, (ՏԵՍ Հ. ԱՂԷՆ, ՍԻՍԱԿԱՆ, ԷՂ 351/2):

Այս գրութիւններուն համեմատ՝ Առաքել Արքեպ. ծնած է 1613ին ի Ըրոռոմ գեղը հին Կաթիլիւնանի, ինքն էլ միաձեռն փրկապոս Կաթողիկոսին ապաստանորն էր, կ'ընկերանար անոր ուղեւորութեան ի Կ. Պոլիս: Ի սկզբան ֆաշայապատու եպիսկոպոս ձեռնադրուած էր որչափ կ'երեւայ՝ 1648ին, եւ յետոյ (չստապանագրին 1659էն ետեւ) Կաթիլիւնայ Երեւակ գաւառի Ս. Կարապետ վանքին Արքեպ. եւ Առաջնորդ Գրեւեալ Նոյն Կաթողիկոսէն: Ետոր յաջորդ Յակոբ Զուղայեցի Կաթողիկոսին հետ սերտ յարաբերութեան մէջ էր, եւ անոր կողմանէ կրկին անգամ Հոռոմ ղեկուած էր ընդհանուր հայ ազգին կաթողիկէ եկեղեցւոյ հետ միաբանութեան ճամբան հարթելու համար: 1659ին Հոռոմ զնաց առաջին անգամ եւ այնտեղ կաթողիկէ հաստայ գաւառութիւն տուաւ (ա. նաեւ Մեսրոպ Արքեպ. Սմբատանց, Կիտրագիր Երեւակայ Ս. Կարապետ վանք, Յփիի, 1906):

Ինքը սրբալիւն անձ մըն էր եւ անուանի քարոզիչ եւ քարոզութեան տանն բոկոտն կը շրջէր եւ այս պատճառաւ կը կոչուէր «ընդհին», Եւ որովհետեւ իրեն նուէր տրուած գրամը կը բաշխէր աղքատներու, զինք «աննալծալ վարդապետ», կ'անուանէին: 1679ին վերոյիշեալ Յակոբ Կաթողիկոսին կողմանէ յիշեալ նպատակաւ Հոռոմ ղեկուեցաւ, ուր կ'ուղեւորէր նաեւ ինքն Կաթողիկոսն, եւ ի Հոռոմ վախճանեցաւ 1680 Օգոստ. 6ին, 67 տարեկան, երբ Կաթողիկոսն ալ ի Պոլիս Նոյն միջոցին չորս օր յառաջ, կը վախճանէր սրբութեամբ, ինչպէս իր կեննագրութեան մէջ կը տեսնենք: Առաքել Արքեպ. Սուրբի մը համբաւ թողուց այն տանն եւ Ս. Մարիամ Եգիպտացի եկեղեցին թաղուեցաւ, ուր կը դիմէին Հոռոմայ հաստատեցեալք մահուանէն ետեւ շատ երկար տարիներ:

Հ. ԳՐ. ԳՆԱՐԶԵՆԱՆՈՐԵՍ

